

Výsledky unikátní studie o prevenci poranění ostrými předměty ve zdravotnictví v České republice

Pracovní skupina Bezpečnost personálu při Aesculap Akademii se ve spolupráci s profesní organizací Česká asociace sester (ČAS) rozhodla zmapovat některé otázky ochrany zdraví a zajištění bezpečnosti zdravotníků při vykonávání jejich náročné profese. Dále byl průzkum zaměřen na přehled úrovně rizika poranění ostrými předměty, a to nejen u profesionálních zdravotníků, ale i studentů zdravotnických škol. Rádi bychom poděkovali za spolupráci na dotazníkovém šetření Krajské zdravotní, a.s., Nemocnici Chomutov, o.z., Krajské zdravotní, a.s., Nemocnici Teplice, o.z., Krajské zdravotní, a.s., Masarykově nemocnici v Ústí nad Labem, o.z., Institutu klinické a experimentální medicíny, Fakultní nemocnici Brno, Všeobecné fakultní nemocnici v Praze, Fakultní nemocnici Ostrava, Ostravské univerzitě, 1. lékařské fakultě Univerzity Karlovy, Vyšší odborné škole zdravotnické a Střední škole zdravotnické Ústí nad Labem, Střední zdravotnické škole a Vyšší odborné škole zdravotnické, Ostrava, Vysoké škole zdravotnické, o. p. s., a Vyšší odborné škole zdravotnické Suverénního řádu maltézských rytířů.

Náš soubor tvořili pracovníci nemocnic (76,3 %) a studenti nelékařských zdravotnických oborů (23,6 %) – všeobecná sestra, porodní asistentka a zdravotnický záchranář. Z hlediska věkové kategorie bylo zastoupení následující: 18–29 let (33,7%), 30–39 let (25,5 %), 40–49 let (27,1 %) a nad 50 let (13,7 %). 32,5 % respondentů disponovalo středoškolským vzděláním, 10,7 % respondentů vyšším odborným vzděláním, 12,8 % vysokoškolským vzděláním, 37,5 % respondentů bylo specializovaných. 19 % respondentů pracovalo ve zdravotnictví 0–5 let, 12,7 % respondentů 6–10 let, 11,4 respondentů 11–15 let, 13,3 % respondentů 16–20 let, 32,4 % respondentů nad 21 let. Z hlediska působnosti na pracovištích 66 % respondentů pracovalo na odděleních, 15 % v ambulantním provozu a 7 % na operačních sálech.

Dotazníkové šetření probíhalo v uvedených institucích s cílem provést průzkum ochrany zdraví a zajištění bezpečnosti při práci zdravotníků a studentů zdravotnických škol s ohledem

Pracovní skupina Aesculap Akademie

Bezpečnost personálu

na prevenci poranění ostrými předměty. Chtěli jsme definovat některé problémy při ochraně zdraví a při zajištění bezpečnosti zdravotníků při vykonávání jejich náročné profese, včetně získání přehledu o úrovni rizika poranění ostrými předměty, a to nejen u profesionálních zdravotníků, ale zejména také v pregraduálním směru (u studentů zdravotnických škol). Mezi hlavní cíle patřilo zjistit, jaké osobní ochranné pracovní prostředky (OOPP) a zdravotnické prostředky s bezpečnostními prvky jsou dostupné na testovaných pracovištích, zjistit, v jaké míře je prováděna teoretická výuka s tématem ochrany zdraví a na jaké úrovni je minimalizace rizik při práci u studentů nelékařských zdravotnických oborů.

V průběhu měsíců červen až listopad 2016 probíhala distribuce a sběr dat pomocí vlastního dotazníku. Dotazník byl distribuován do sedmi zdravotnických zařízení (ve třech případech se jednalo o krajské nemocnice, ve čtyřech případech o fakultní nemocnice) a šesti vzdělávacích zařízení (tři vysoké školy, jedna VOŠ a dvě SZŠ s VOŠ). Dotazníků bylo rozdáno celkem 3 510, použitelných ke statistickému zpracování se vrátilo 2 286 (návratnost činila 65,1 %; pracovníci nemocnic – 1 744; studenti – 544). Dotazník obsahoval tři kategorie – A: otázky pro zdravotnický personál a studenty zdravotnických škol; B: doplňkové otázky pouze pro studenty zdravotnických škol; C: test pro zdravotnický personál a studenty zdravotnických škol.

VÝSLEDKY

Manipulaci s ostrými předměty ve zdravotnictví označilo za rizikovou činnost 97,2 % zaměstnanců nemocnic a 95 % studentů. Jako nejvíce rizikové chování při manipulaci s ostrými předměty bylo shodně zaměstnanci nemocnic (ZN) i studenty (S) označeno vracení krytů na jehly a nevhodná likvidace ostrých zdravotnických nástrojů jako kontaminovaného odpadu. Významným aspektem, který respondenti označili jako příčinu poranění ostrým předmětem, byl stres, nedostatek času, nedodržování standardů či nespolupracující pacient. U otázky, o jaké prostředky v prevenci poranění ostrými předměty se konkrétně jedná, odpověděly obě skupiny shodně, že nejčastěji o ochranné rukavice (96 %). Rozdíly nastávaly u vyjmenovávání pomůcek: ochranný plášť (ZN 17,7 %, S 8,9 %), ochranné brýle (ZN 14,7 %, S 6,1 %) a ústenka (ZN 11,2 %, S 4,8 %). Při dotazování na zdravotnické prostředky s

Pracovní skupina Aesculap Akademie

Bezpečnost personálu

bezpečnostní funkcí, většina ZN (90 %) uvedla, že tyto prostředky zná, skupina studentů potvrdila totéž v 71,5 %. Při dotazování, o jaké konkrétní prostředky se jedná, jak zaměstnanci, tak studenti nejčastěji uváděli box na ostré předměty (ZN i S shodně přes 80 %), bezpečnostní zámky na kanylách (ZN 46,9 %, S 27,6 %), zaměstnanci jako jediní uvedli „tupou jehlu na ředění“ (6 %), studenti naopak častěji než zaměstnanci uváděli pomůcky na jedno použití a odkládací misku (ZN 2,8 %, S 5,7 %). V otázce, zda ovlivňuje délka praxe četnost poranění ostrým předmětem, zaznamenali S ve 30,8 %, že ano (ZN ve 24,4 %), v odpovědích „ne“ S zaznamenali 60,2 % a ZN 67,4 %. Pravděpodobnost, že respondent ví, kde vyhledat informace o možnostech prevence poranění ostrými předměty, se statisticky zvyšovala ($p > 0,001$) s věkem a délkou praxe (68,3 % u praxe kratší než 5 let, 80,9 % u praxe delší než 21 let). ZN uváděli nejčastěji jako zdroj informací intranet a internet (obojí 40 %), studenti uváděli internet a standardy nemocnic/interní směrnice (rovněž 40 %). ZN uváděli v 7 % také směrnici pro prevenci bodných poranění (2010/32 EU), studenti v 16,4 % uváděli hygienický řád / BOZP a odbornou literaturu (v 9,3 %). Stránky pracovní skupiny Bezpečnost personálu (www.bezpecnostpersonalu.cz) uváděli ZN v 6,3 % a S ve 4,9 %. 30,2 % ZN a 21,1 % studentů se za posledních 12 měsíců zúčastnilo školení/semináře/konference věnovanému/věnované zkoumané problematice (nejvíce pracovníci ambulantních provozů).

89,8 % studentů uvedlo, že byli v rámci výuky nebo odborné praxe seznámeni s pravidly, co dělat v případě poranění ostrým předmětem. 41,3 % S uvedlo, že používají v učebnách ošetrovatelství zdravotnické prostředky s bezpečnostními prvky (nejčastěji se jednalo o box na ostré předměty, rukavice a bezpečnostní kanyly); velkou zajímavostí bylo, že dezinfekce se objevila pouze v zastoupení 1,5 %! Při dotazování na znalosti postupu při poranění ostrými předměty ve zdravotnictví 99,6 % ZN uvedlo, že zná postup při poranění ostrými předměty, mezi studenty byl podíl 96 %. Při detailnější analýze daného postupu 90 % ZN uvedlo, že při poranění ostrým předmětem je třeba nechat ránu krátkodobě krváčet, podobnou odpověď volilo 65,8 % studentů. 10 % ZN by zastavilo krvácení a stejně by si počínalo 34,2 % studentů. Při kontaminaci kůže biologickým materiálem většina respondentů odpověděla (ZN 91 %, S 90 %), že při kontaminaci kůže je třeba zasažené místo důkladně omýt vodou. Odpověď, že k omýtí zasaženého místa nikdy nepoužíváme vodu, volilo 9 % ZN a 10 % S. ~~V otázce „Čím se zabývá Směrnice 2010/32 EU?“, 96,5 % ZN a 95,5 % S uvedlo, že~~

Pracovní skupina Aesculap Akademie

Bezpečnost personálu

~~Směrnice 2010/32 EU se týká problematiky prevence poranění ostrými předměty.~~ Ve volné otázce, kde měli respondenti vyjmenovat české právní předpisy, které se týkají prevence poranění ostrými předměty ve zdravotnictví, 29,2 % respondentů (shodně ZN i S) uvedlo, že se jedná o Směrnici 2010/32 EU, a 10,1 % respondentů uvedlo Vyhlášku č. 306/2012 Sb., o podmínkách vzniku a šíření nákaz.

Závěr

Primární náhled nejen do zkušeností a informovanosti zaměstnanců nemocnic v oblasti ochranných a bezpečnostních prostředků přináší větší orientaci v situacích připravenosti na rizika spojená s poraněním o ostrý předmět ve zdravotnickém zařízení. Skupina pro Bezpečnost personálu (Aesculap Akademie) se věnuje danému tématu již několik let. V současné době je unikátně směřován vhléd nejen do problematiky u profesionálních zdravotníků, ale nově do pregraduálního prostředí (ke studentům). Výsledky ukazují, že zaměstnanci nemocnic logicky vykazují statisticky vyšší znalosti a vědomosti ve zkoumané problematice, nicméně skupina studentů několikrát prokázala velmi uspokojivé znalosti. Příkladem daného úspěchu je nejen absolvování školení zaměřených na dané téma, ale také organizace odborných konferencí. Jednou z takových akcí je i ukázka dobré praxe na základě spolupráce Aesculap Akademie a Vysoké školy zdravotnické, o. p. s. Odborná konference na téma prevenci rizik, která mohou během provozu náročné ošetrovatelské profese nastat, proběhla již třikrát. Uvedený příklad sdílení zkušeností profesionálních odborníků studentům připravujícím se na své povolání bude ještě úkolem dalšího zkoumání. V případě úspěchu je nutné a vhodné tyto principy vzdělávání předávat dále.